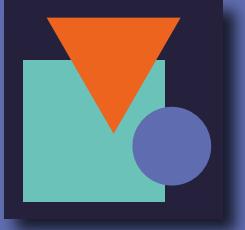

Interaktiv ebog til biologi C

2017

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1:
Liv, evolution
og celler

Kapitel 2:
Lunger og
blod

Kapitel 3:
Kost,
fordøjelse
og sundhed

Kapitel 4:
Nervesystemet

Kapitel 5:
Sexologi

Kapitel 6:
Muskler,
træning
og doping

Kapitel 7:
DNA, gener
og nedarvning

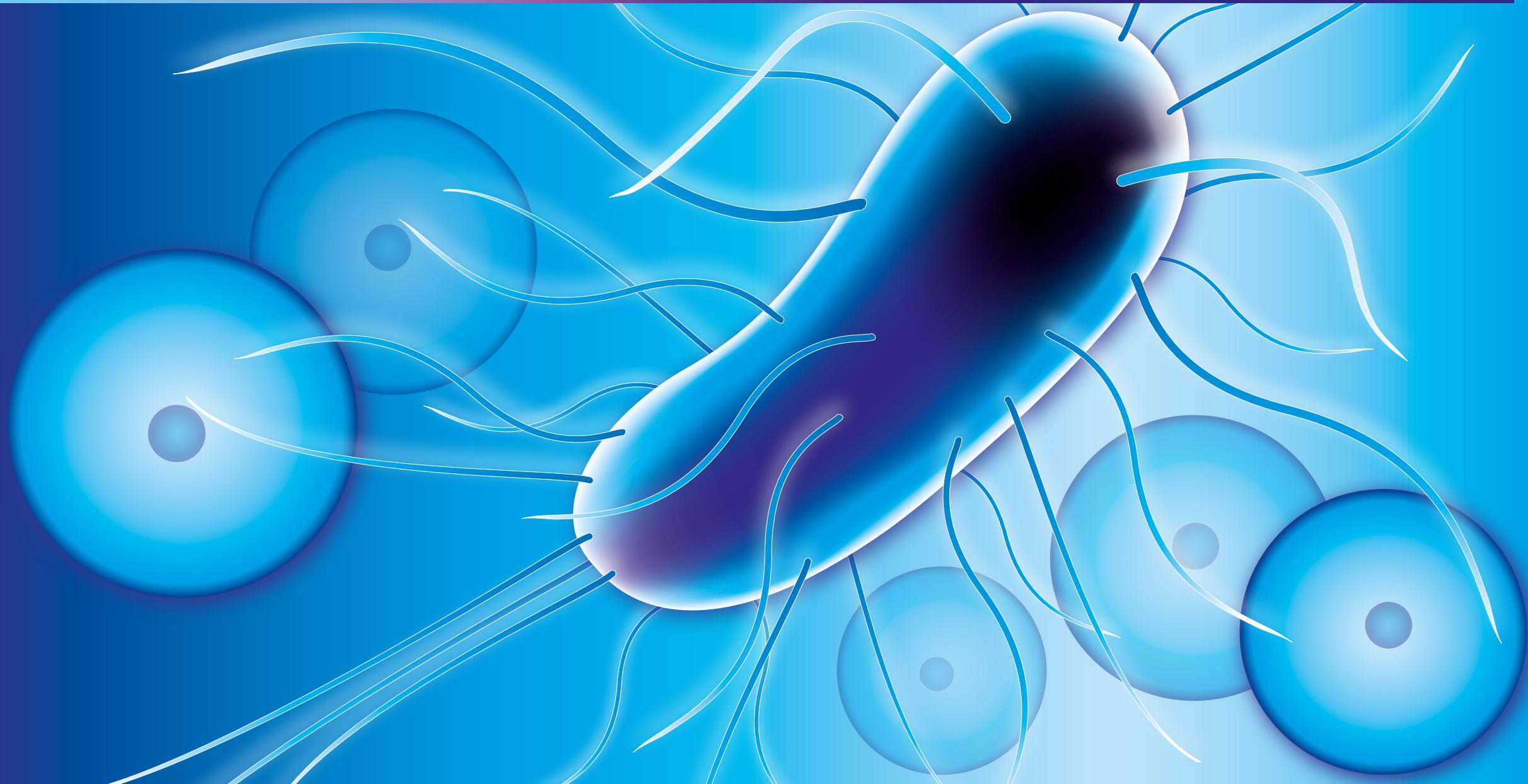
Kapitel 8:
Bioteknologi

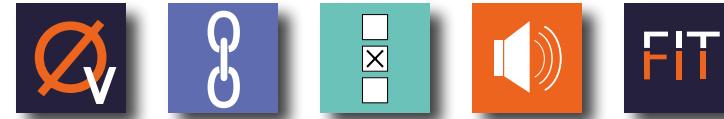
Kapitel 9:
Økosystemer

Kapitel 10:
Forurening

Kapitel 1

Liv, evolution og celler

Indholdsfortegnelse KAPITEL 1

■ 1.1 Der var engang... **10**

- 1.1.1 Den tidlige Jord **10**
- 1.1.2 Livet opstår på Jorden **12**
- 1.1.3 Er vi alene? **15**

■ 1.2 Prokaryoter **16**

- 1.2.1 Den prokaryote celle **16**
- 1.2.2 De gode og de grumme **19**
- 1.2.3 Bekæmpelse af bakterier **22**

■ 1.3 Eukaryoter **24**

- 1.3.1 Den eukaryote celle **25**
- 1.3.2 Membrantransport **29**

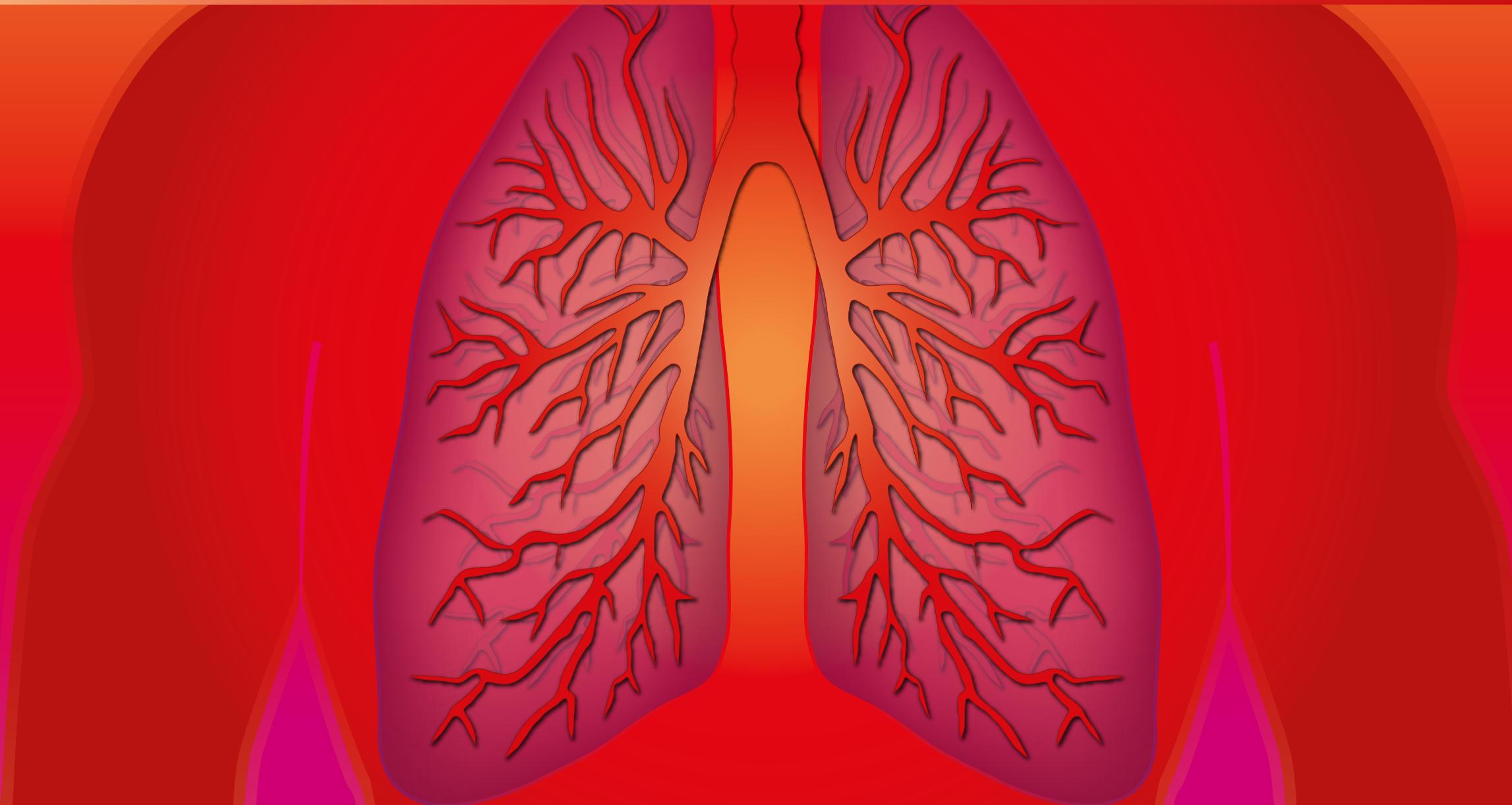
■ 1.4 Virus **33**

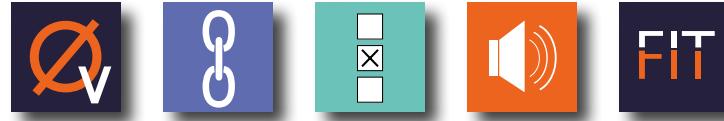
■ 1.5 Evolution **36**

- 1.5.1 Den naturlige selektion **38**
- 1.5.2 Dannelsen af nye arter **41**
- 1.5.3 Menneskets evolution **42**

Kapitel 2

Lunger og blod

Indholdsfortegnelse KAPITEL 2

- 2.1 Generelt **52**
- 2.2 Åndedrætssystemet **54**
 - 2.2.1 Luftvejenes opbygning **54**
 - 2.2.2 Gasudveksling i alveolerne **55**
 - 2.2.3 Åndedræt **56**
- 2.3 Blodkredsløbet **59**
 - 2.3.1 Kredsløbets opbygning **59**
 - 2.3.2 Mere om hjertet **64**
 - 2.3.3 Blodets bestanddele **68**
 - 2.3.4 Blodtryk, blodprop og venepumpe **70**
- 2.4 Den arbejdende krop **73**
 - 2.4.1 Lungeventilation og minutvolumen **73**
 - 2.4.2 Reguleringsmekanismer **74**
- 2.5 Kroppen i ekstreme miljøer **76**
 - 2.5.1 Bjergbestigning **76**
 - 2.5.2 Dykning **79**
- 2.5.3 Temperatur **80**
- Resume **84**

Kapitel 3

Kost, fordøjelse og sundhed

Indholdsfortegnelse KAPITEL 3

- 3.1 Generelt **87**
- 3.2 Kostens sammensætning **87**
 - 3.2.1 Energibetragtninger **87**
 - 3.2.2 Kostråd **91**
 - 3.2.3 Kulhydrater **94**
 - 3.2.4 Fedtstoffer **97**
 - 3.2.5 Proteiner **99**
 - 3.2.6 Vitaminer og mineraler **100**
 - 3.2.7 Væske **103**
 - 3.2.8 Kost og træning **105**
- 3.3 Fordøjelsen **107**
 - 3.3.1 Fordøjelsesenzymer **108**
 - 3.3.2 Nedbrydning af føden **109**
 - 3.3.3 Optagelse til blodet **112**
 - 3.3.4 Tyktarm og endetarm **114**
- 3.4 Sundhed **115**
 - 3.4.1 Sundhedsparametre **116**
 - 3.4.2 Blodsukkerregulering og diabetes **121**
 - 3.4.3 Overvægt og fedme **125**
 - 3.4.4 Slankekure **127**
 - 3.4.5 Spiseforstyrrelser **129**
 - 3.4.6 Alternativ kost **131**
 - 3.4.7 KRAM-faktorer **133**
 - 3.4.8 Entomofagi **135**

Forsidefoto: C. B. Lytzen.

Kapitel 4

Nervesystemet

Indholdsfortegnelse KAPITEL 4

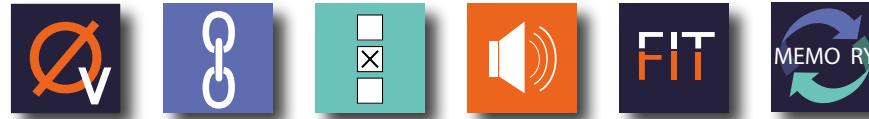
- 4.1 Generelt **140**
- 4.2 Nervecellen **141**
- 4.3 Nervesignaler **144**
 - 4.3.1 Aktionspotentialet **144**
 - 4.3.2 Aktionspotentialets vandring **149**
 - 4.3.3 Synapsen **150**
 - 4.3.4 Fremmende og hæmmende signaler **151**
 - 4.3.5 Reflekser **152**
- 4.4 Hjernen og euforiserende stoffer **154**
 - 4.4.1 Hjerne og rygmarv **154**
 - 4.4.2 Alkohol **157**
 - 4.4.3 Hash **159**
 - 4.4.4 Ecstasy **160**
 - 4.4.5 Nikotin **160**
 - 4.4.6 Rohypnol **162**
- Resumé **164**

Forsidefoto: C. B. Lytzen.

Kapitel 5

Sexologi

Indholdsfortegnelse KAPITEL 5

- 5.1 Generelt **167**
- 5.2 Kønnet og ukønnet formering **167**
- 5.3 Seksuel selektion og sexstrategier **169**
 - 5.3.1 Bryllupsgaver hos edderkopper? **171**
 - 5.3.2 Gemmeleg eller fangeleg? **171**
 - 5.3.3 Hvem er faderen? **172**
- 5.4 Mandens anatomi **173**
- 5.5 Kvindens anatomi **176**
- 5.6 Hormoner og pubertet **179**
 - 5.6.1 Hormoner hos manden **181**
 - 5.6.2 Hormoner hos kvinden **183**
- 5.7 Samleje, orgasme og befrugtning **185**
- 5.8 Graviditet og fosterudvikling **188**
- 5.9 Fødsel og amning **191**
 - 5.9.1 Veer **191**
 - 5.9.2 Fødselskanalen **191**
- 5.9.3 Kejsersnit **192**
- 5.9.4 Amning **194**
- 5.9.5 For tidligt fødte børn **194**
- 5.10 Fosterdiagnostik **195**
- 5.11 Ufrivillig barnløshed **196**
 - 5.11.1 Hormonforstyrrende stoffer **197**
 - 5.11.2 Kunstig befrugtning **198**
- 5.12 Prævention og abort **200**
 - 5.12.1 Æg og sæd mødes ikke **200**
 - 5.12.2 Hormonel prævention **202**
 - 5.12.3 Nødprævention - fortrydelsespillet **205**
 - 5.12.4 Abort **206**
- 5.13 Seksuelt overførte sygdomme **207**
 - 5.13.1 Klamydia **207**
 - 5.13.2 HPV og celleforandringer **208**
 - 5.13.3 Kondylomer **208**
- 5.13.4 HIV og AIDS **209**
- 5.13.5 Herpes **210**
- 5.14 Alternativ seksualitet **211**
 - 5.14.1 Homoseksualitet **211**
 - 5.14.2 Transseksualitet **212**
 - 5.14.3 Transvestisme **212**
 - 5.14.4 Hermafroditter **213**
 - 5.14.5 AIS-syndrom **214**
- 5.15 Myter og fakta **215**
 - 5.15.1 Størrelsen og formen **215**
 - 5.15.2 Forhudsforsnævring **217**
 - 5.15.3 Impotens og mødom **218**
 - 5.15.4 Onani, debut og antal partnere **219**
 - 5.15.5 Graviditet, præ-sæd og sikre perioder **220**
 - 5.15.6 Orgasme og orgasmejagt **220**
- Resumé **222**

Forsidefoto: C. B. Lytzen.

Kapitel 6

Muskler, træning og doping

Indholdsfortegnelse KAPITEL 6

- 6.1 Generelt **225**
- 6.2 Muskler **225**
 - 6.2.1 Opbygning og funktion **226**
 - 6.2.2 Bevægelser og skader **230**
- 6.3 Energi til arbejdet **233**
 - 6.3.1 Arbejdets faser **234**
 - 6.3.2 Næringsstoffer og RQ-værdi **235**
 - 6.3.3 Muskeltræthed **237**
- 6.4 Træningslære **239**
 - 6.4.1 Konditionstræning **240**
 - 6.4.2 Styrketræning **244**
- 6.5 Doping **247**
 - 6.5.1 Doping i udholdenhedssport **248**
 - 6.5.2 Doping i styrkesport **251**
- Resumé **254**

Forsidefoto: Venligst udlånt af www.bjergsport.dk

Kapitel 7

DNA, gener og nedarvning

Indholdsfortegnelse KAPITEL 7

- 7.1 Generelt **257**
- 7.2 Kromosomer **257**
 - 7.2.1 Antal, størrelse og placering **257**
 - 7.2.2 Opbygning **259**
- 7.3 DNA **260**
- 7.4 Gener **264**
 - 7.4.1 Generelt **264**
 - 7.4.2 Geners opbygning **265**
 - 7.4.3 Særligt hos eukaryoter **266**
 - 7.4.4 Specielle gener **267**
 - 7.4.5 Mellem generne **268**
- 7.5 Proteinsyntesen **269**
 - 7.5.1 RNA **270**
 - 7.5.2 Transkription **272**
 - 7.5.3 Splicing hos eukaryoter **274**
 - 7.5.4 Translation **275**
- 7.5.5 Den genetiske kode **278**
- 7.5.6 Genregulering **281**
- 7.6 Cellens cyklus **283**
 - 7.6.1 Vækstfase **284**
 - 7.6.2 Mitosen **285**
 - 7.6.3 Meiosen **286**
- 7.7 Mutationer **288**
 - 7.7.1 Små mutationer **289**
 - 7.7.2 Store mutationer **292**
- 7.8 Nedarvninger **296**
 - 7.8.1 Genetiske grundbegreber **298**
 - 7.8.2 Autosomal etgensnedarvning **299**
 - 7.8.3 Autosomal togensnedarvning **306**
 - 7.8.4 Kønsbundet nedarvning **311**
 - 7.8.5 Specielle nedarvninger **314**
 - 7.8.6 Arv og miljø **317**
- Resume **321**

Kapitel 8

Bioteknologi

Indholdsfortegnelse KAPITEL 8

- 8.1 Generelt **324**
 - 8.2 Grundlæggende genteknologi **324**
 - 8.2.1 Isolering og kopiering af DNA **324**
 - 8.2.2 Gel-elektroforese **327**
 - 8.2.3 Påvisning af et bestemt gen **330**
 - 8.3 Genetiske fingeraftryk **331**
 - 8.3.1 RFLP-metode **331**
 - 8.3.2 Repetitivt DNA-metode **335**
 - 8.3.3 PCR-baseret metode **336**
 - 8.4 Gensplejsning **338**
 - 8.4.1 Donor, vektor og vært **338**
 - 8.4.2 Udvælgelse **342**
 - 8.4.3 CRISPR/Cas9 **344**
 - 8.5 Produktion **346**
 - 8.5.1 Enzymproduktion **346**
 - 8.5.2 Fødevareproduktion **347**
- 8.5.3 Biogas og biobrændsler **349**
- 8.6 Sygdomsbehandling **351**
 - 8.6.1 Lægemidler ind i cellerne **353**
 - 8.6.2 Nanomedicin **354**
 - 8.6.3 Stamceller **356**
 - 8.6.4 Genterapi **358**
 - 8.6.5 Kloning **360**
- 8.7 Etik og teknologi **363**
- Resume **365**

Forsidefoto: C. B. Lytzen.

Kapitel 9

Økosystemer

Indholdsfortegnelse KAPITEL 9

- 9.1 Generelt **368**
- 9.2 Økosystemet **368**
 - 9.2.1 Biotiske og abiotiske faktorer **368**
 - 9.2.2 Fotosyntese og produktion **369**
 - 9.2.3 Primærproduktion **371**
 - 9.2.4 Begrænsende faktorer **372**
- 9.3 Fødekæder og kamp om føden **374**
 - 9.3.1 Fødekæder **374**
 - 9.3.2 Energistrømme **376**
 - 9.3.3 Fødenet **378**
 - 9.3.4 Rovdyr og byttedyr **378**
 - 9.3.5 Konkurrence **379**
- 9.4 Søen som økosystem **380**
 - 9.4.1 Søens planter **382**
 - 9.4.2 Søens dyr **385**
 - 9.4.3 Lys- og temperaturforhold **390**
- 9.5 Vandløbet som økosystem **394**
 - 9.5.1 Vandløbets planter **395**
 - 9.5.2 Vandløbets dyr **396**
- 9.6 Skoven som økosystem **398**
 - 9.6.1 Skovtyper **400**
 - 9.6.2 Skovens planter **400**
 - 9.6.3 Skovens dyr **403**
- 9.7 Stofkredsløb **404**
 - 9.7.1 Flaskehaven **404**
 - 9.7.2 Kulstofkredsløbet **406**
 - 9.7.3 Kvælstofkredsløbet **408**
 - 9.7.4 Vandets kredsløb **412**
- Resume **415**

Forsidefoto: C. B. Lytzen.

Kapitel 10

Forurening

Indholdsfortegnelse KAPITEL 10

- 10.1 Generelt **418**
- 10.2 Vandforurening **419**
 - 10.2.1 Primær og sekundær forurening **419**
 - 10.2.2 Tungmetaller **426**
 - 10.2.3 Pesticider og andre gifte **429**
 - 10.2.4 Hormonforstyrrende stoffer **431**
 - 10.2.5 Forurening af sører **434**
 - 10.2.6 Forurening af vandløb **438**
 - 10.2.7 Forurening af havet **441**
 - 10.2.8 Forurening af grundvand **443**
- 10.3 Vandrensning **445**
 - 10.3.1 Renseanlæg **446**
 - 10.3.2 Rensning af drikkevand **450**
 - 10.3.3 Vandmiljøplaner **452**
- 10.4 Luftforurening **453**
 - 10.4.1 Forurening med skadelige partikler **453**
 - 10.4.2 Forurening med radioaktive stoffer **454**
 - 10.4.3 Forsuring **455**
 - 10.4.4 Ozonlaget **456**
- 10.5 Klimaforandringer **460**
 - 10.5.1 Drivhuseffekten **460**
 - 10.5.2 Kuldioxid og opvarmning **462**
 - 10.5.3 Opvarmningens effekter **466**
 - 10.5.4 Hvor stammer udledningen fra? **474**
 - 10.5.6 Hvad skal vi gøre? **478**
- 10.6 Naturgenopretning **481**
- Resume **484**

Forsidefoto: C. B. Lytzen.